

Folkbiblioteken i Södermanlands län 2007

– regionala förutsättningar för kunskapssamhället

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

Bibliotekens roll allt viktigare

Ett folkbibliotek är en mångfacetterad verksamhet och spelar på en och samma gång flera olika roller som måste vägas samman.

Sammanfattningsvis kan man säga att ett bibliotek är:

- ett kunskapscentrum – för utbildning och bildning,
- ett informationscentrum – för information till både offentligheten och till grupper av användare samt till enskilda individer,
- ett kulturcentrum – för kulturella upplevelser – och
- ett socialt centrum – ett offentligt rum och en mötesplats.

Nav i kunskapssamhället

Bibliotekets roller skiftar också över tid. Bibliotekens betydelse för läskunnighet och folkbildning samt för framväxten av folkrörelser och välfärdssamhälle under 1900-talet är väl dokumenterad och oomstridd. 2000-talets samhällsutveckling kommer att präglas av andra fenomen och utmaningar. De senaste decennierna har samhället utvecklats till ett samhälle där information och kunskap spelar en allt större roll. Den tekniska utvecklingen har skapat nya kommunikationsmönster och dramatiskt förändrat människors förutsättningar att skaffa sig information och kunskap. Utvecklingen på IT-området har också förändrat sättet att se på information. I dag handlar kunskapsinhämtning mindre om hur vi ska få tillgång till information, och mer om hur vi filtrerar det flöde av information som sköljer över oss. Det blir allt viktigare att kunna lokalisera och utvärdera informationen för att kunna tillgodogöra sig denna som kunskap. Denna informationskompetens bygger på god läsförståelse och bred allmänbildning som i sin tur förutsätter hög kvalitet i utbildningssystemet. Framtidens jobb och välfärd är starkt beroende av ett förbättrat lärande, kunskap och innovationskraft. En uthållig kunskapsutveckling förutsätter att Sverige blir en nation där medborgarna har informationskompetens i världsklass. Denna utveckling har påverkat användningen av biblioteken, som spelar en allt viktigare roll för kunskap och informationsinhämtning. Samtidigt har detta inte inneburit att den tryckta boken förlorat sin betydelse. Informationskällorna har inte bytt ut eller avlöst varandra utan används parallellt och på olika sätt.

Integrerande mötesplatser

Utöver att vara viktiga platser för kunskap och information är biblioteken också viktiga i ett integrationsperspektiv. Biblioteken är mötesplatser; i det alltmer segregerade svenska samhället är biblioteket till och med en av få offentliga platser där människor med olika bakgrund kan mötas.

Biblioteket är en plats där nyanlända invandrare kan skaffa sig kunskaper om det svenska samhället. Genom sitt stora utbud av medier, information och kulturaktiviteter ger biblioteket människor med en annan kulturell bakgrund stora möjligheter att både bibehålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Det är också ett ställe där infödda svenskar kan få inblick i och kunskap om andra kulturer, vilket leder till ökad förståelse och respekt för ”det annorlunda”.

Ökade klyftor

Samtidigt som kunskapssamhället och informationsflödena ändrats har också biblioteksstrukturen förändrats påtagligt de senaste decennierna. Folkbiblioteken har blivit färre, främst genom nedlagda filialer, och den uppsökande verksamheten har minskat medan verksamheten har koncentrerats till huvudbiblioteken. De senaste åren har också den andel av befolkningen som besöker bibliotek minskat. Även utlåningen på biblioteken sjunker. Besöks- och lånestatistiken bör självklart betraktas i ljuset av nya och billiga försäljningskanaler för böcker och av den allmänna tillgängligheten av information via Internet. Men med färre serviceställen försämras också tillgången till bibliotekets tjänster, främst för barn, äldre och vad man skulle kunna kalla sällanbesökare. Man kan också se att läsningen av böcker har minskat inom vissa grupper och klyftorna i läsande och biblioteksanvändning har ökat. Orsakerna till denna utveckling är många – det handlar om allt ifrån samhällsekonomiska realiteter och politiska ambitioner till demografiska förändringar. Komplex nog har mångas tillgänglighet till biblioteken minskat medan den har ökat för andra. För många människor har biblioteksservicen försämrats medan den har både breddats och fördjupats för andra. Mer än hälften av befolkningen använder sig av biblioteken och allt fler invånare tycker att de är värda att betala skatt för. Biblioteken ligger högst upp i mätningen av befolkningens förtroende för olika samhällsinstitutioner.

Dags för staten att ta ansvar

Utan att överdriva kan man konstatera att biblioteken och svensk bibliotekspolitik står inför stora utmaningar. Folkbiblioteken är och bör förbli ett kommunalt ansvar men samordningen och samarbetet mellan olika bibliotekshuvudmän måste stärkas. I Sverige finns omkring 2 200 kommunala bibliotek, cirka 5 000 skolbibliotek, över 100 sjukhusbibliotek samt minst 200 forsknings- och högskolebibliotek. Dessa bibliotek har många hundra olika huvudmän och samordningen av bibliotekens verksamhet och utveckling är bristfällig. För att ge biblioteken bästa möjliga förutsättningar att vara effektiva redskap, både för individer och för Sverige som nation, behövs en stödjande nationell bibliotekspolitik. Ingen samlande aktör tar idag initiativ, samordnar bl a den kostsamma teknikutvecklingen, värderar resultat, stimulerar utveckling eller stakar ut färdriktningen. Istället tvingas var och en uppfinna hjulet själva. Dessa brister i samordningen leder till effektförluster, dåligt resursutnyttjande och förlorade möjligheter att omsätta lokala innovationer till nationella program. Till sist är det befolkningen och biblioteksanvändarna som blir lidande och går miste om ett välfungerande biblioteksväsendes fulla potential.

Svensk Biblioteksförning presenterar för tredje året i rad rapporter om bibliotekssituationen i var och en av landets alla län och kommuner. Rapporterna bygger primärt på statistik presenterad av Kulturrådet i Folkbiblioteken 2007 - Kulturen i siffror 2008:3. Vår förhoppning är att dessa rapporter ska stimulera en lokal debatt om bibliotekens betydelse på den egna orten och i den egna kommunen.

Niclas Lindberg
Generalsekreterare Svensk Biblioteksförning

Folkbiblioteken i Södermanlands län

I denna rapport belyses hur biblioteksverksamheten i Södermanlands län ser ut. Jämförelser görs mellan kommunerna i länet samt med riksgenomsnittet.

Som bakgrundsfakta redovisas här inledningsvis några siffror om inkomst- och utbildningsnivå samt siffror som visar hur intresset för högre studier i Södermanlands län ser ut.

2006 var medelinkomsten i Södermanlands län 182 419 kronor per år, att jämföra med 189 419 kronor för riket i snitt. 29 procent av befolkningen i länet hade år 2007 högskoleutbildning. Motsvarande siffra för riket i sin helhet är 35 procent. 10 promille av befolkningen i länet var högskolenybjörjare 2005/06. Med högskolenybjörjare avses studerande som för första gången är registrerad i grundläggande högskoleutbildning. För riket var motsvarande siffra 14,5 promille.

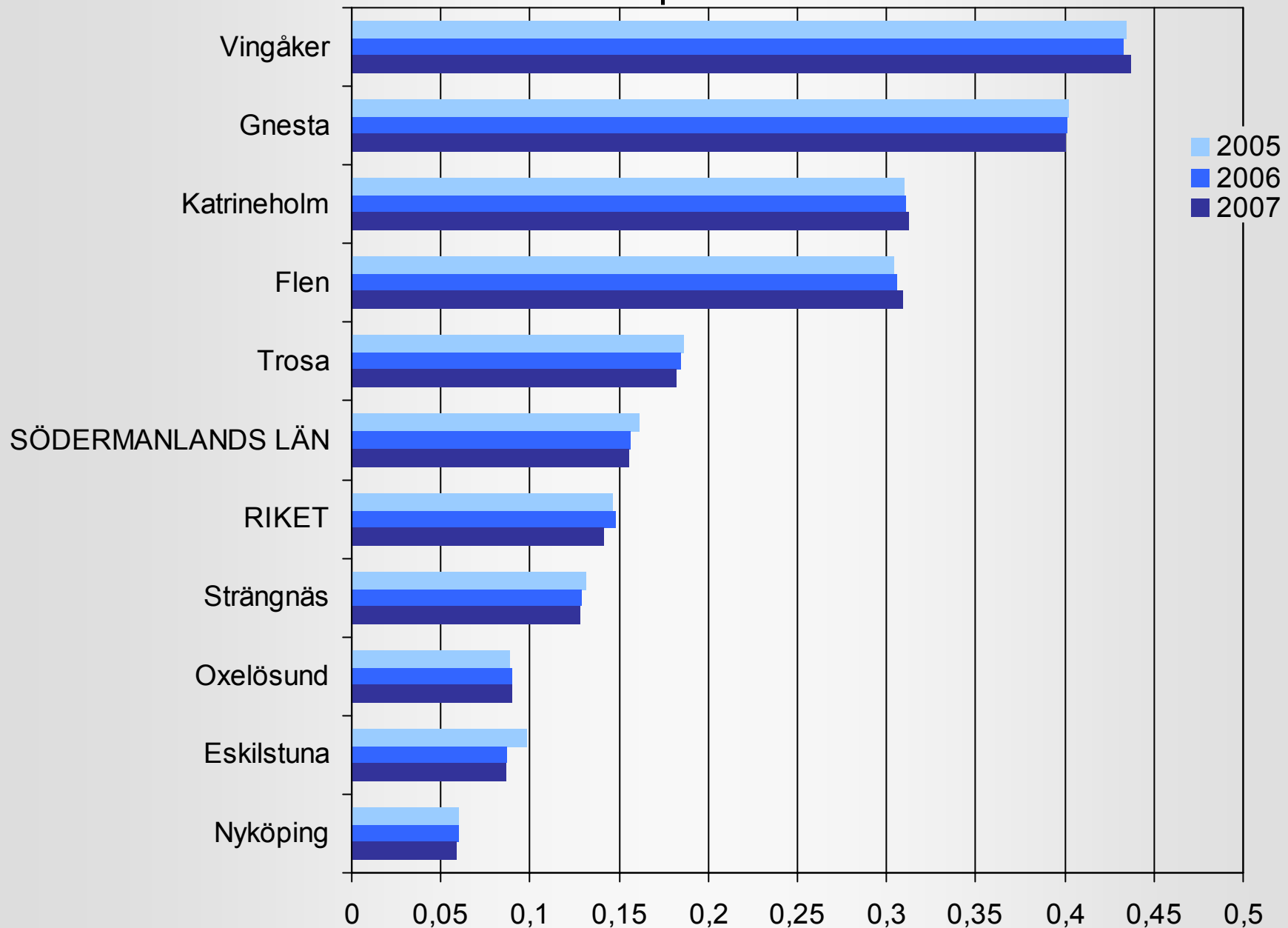
Det statistiska materialet i rapporten är huvudsakligen hämtat från rapporten *Kulturen i Siffror 2008*#3 utgiven av Statens Kulturråd. Rapporten finns tillgänglig på www.kulturradet.se. Svensk Biblioteksforening tar inte ansvar för eventuella felaktigheter i Kulturrådets statistik. Jämförelsen med typkommunen enligt Sveriges Kommuner och Landstings gruppindelning bygger på Kulturrådets grunddata men beräkningarna är nya och utförda av Svensk Biblioteksforening. Mer information om Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning finns tillgänglig på www.skl.se.

Stora förändringar mellan enskilda år ska tolkas med viss försiktighet. Dessa kan bero på ändrade redovisningsrutiner och liknande.

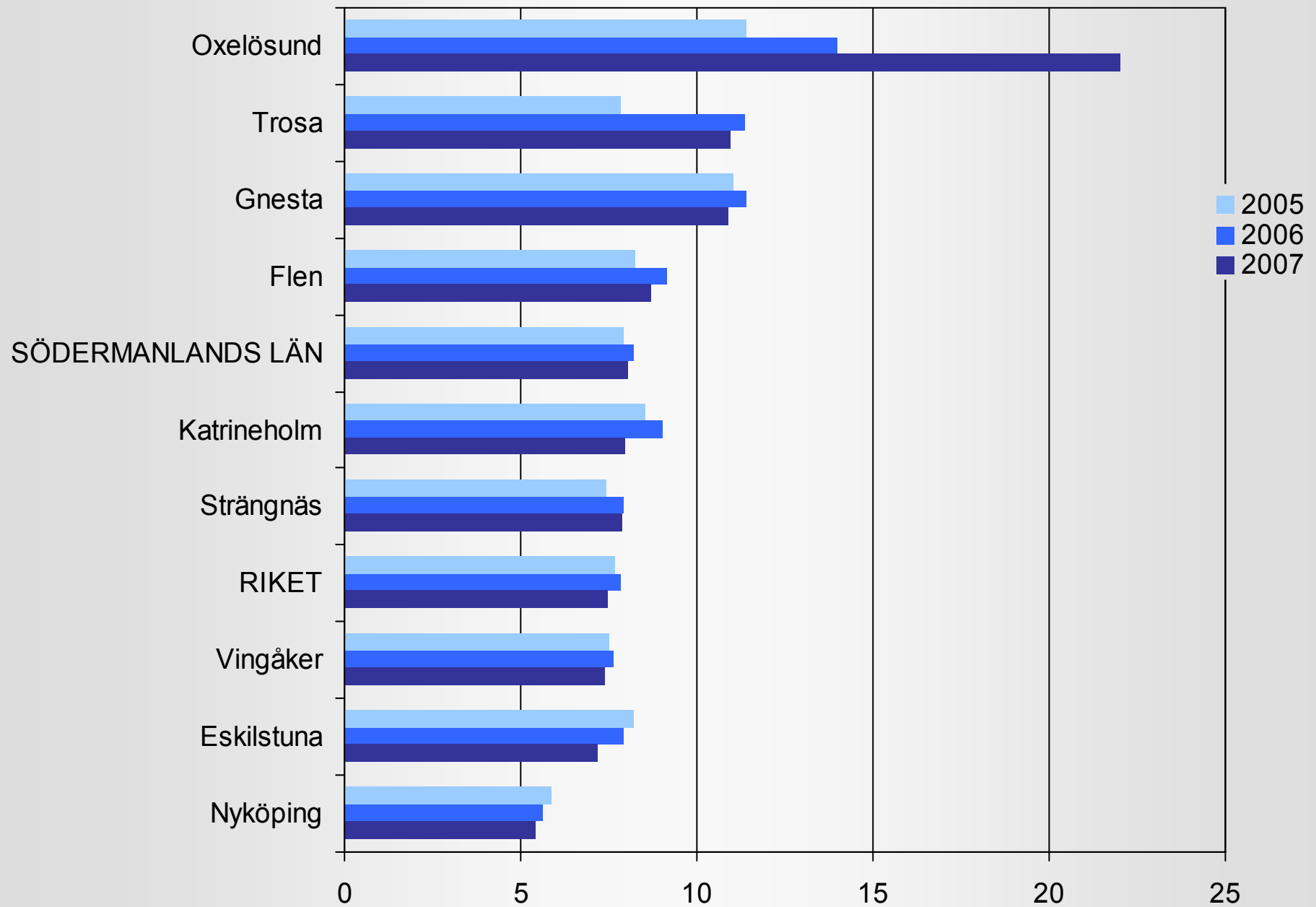
Saknade staplar i diagrammen är en följd av saknade värden i kulturrådets statistik.

Folkbiblioteken i nedanstående kommuner har inte lämnat fullständiga uppgifter för 2007. För dessa kommuner återges 2006 års uppgifter även för 2007. Detta påverkar i någon mån även medelvärden för län och rike. De kommuner det gäller är; Avesta, Borgholm, Falun, Flen, Gullspång, Hagfors, Helsingborg, Höör, Järfälla, Kramfors, Kristinehamn, Kungsbacka, Kungälv, Ludvika, Lysekil, Mariestad, Mölndal, Norrtälje, Oxelösund, Sollentuna, Sunne, Tidaholm, Trelleborg, Töreboda, Uddevalla, Umeå och Ängelholm.

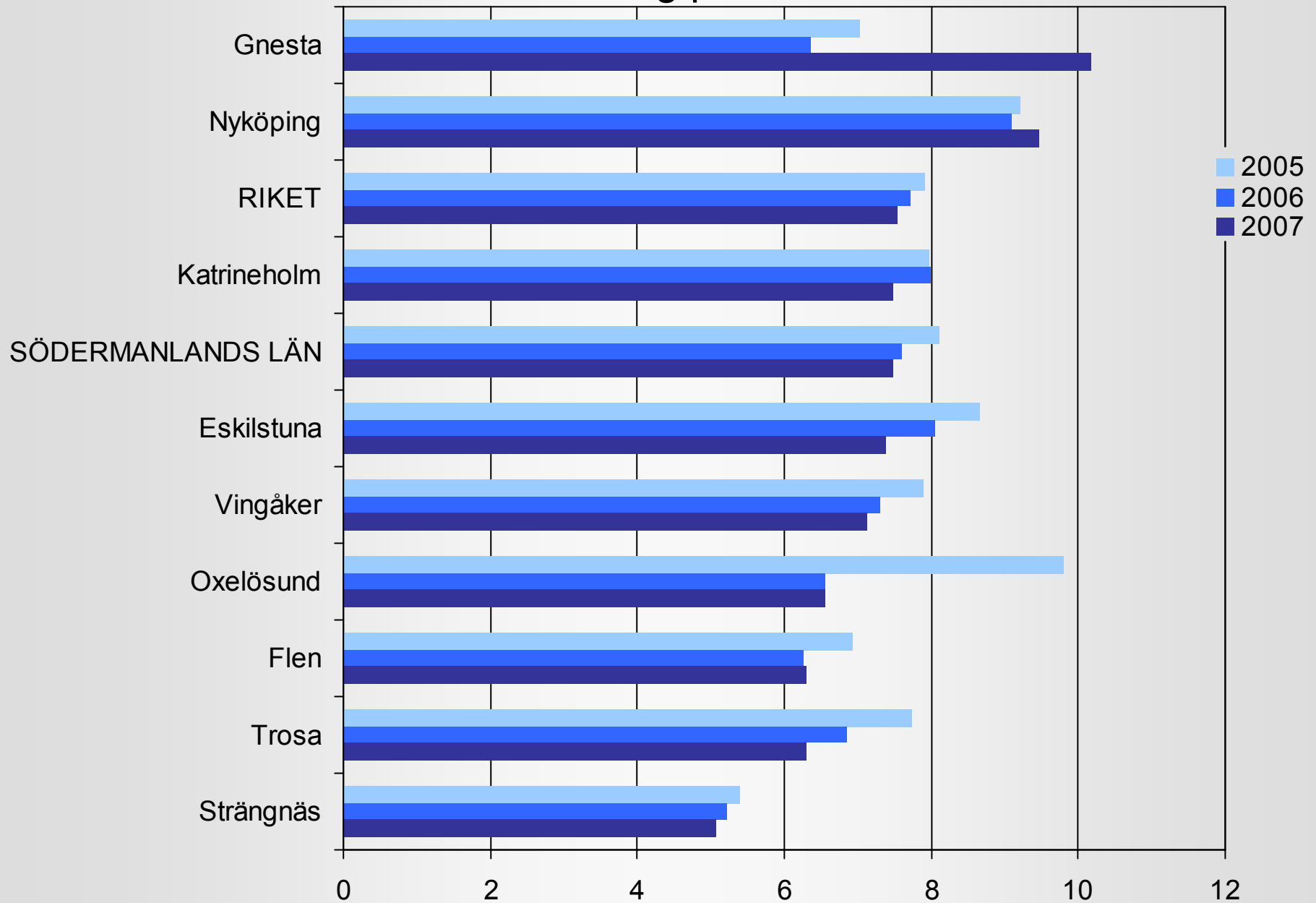
Antal bibliotek per 1000 invånare

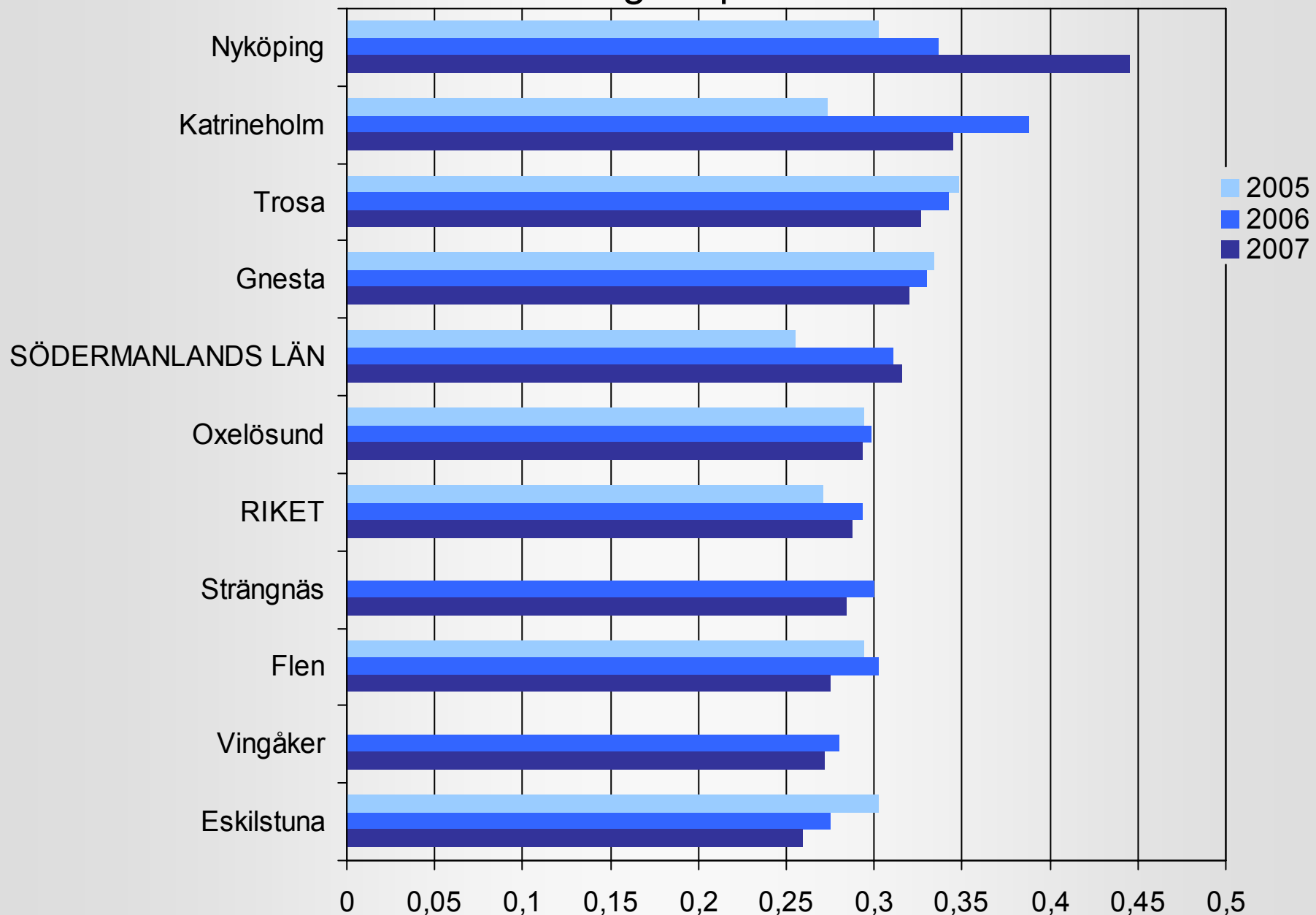
Antal besök per invånare

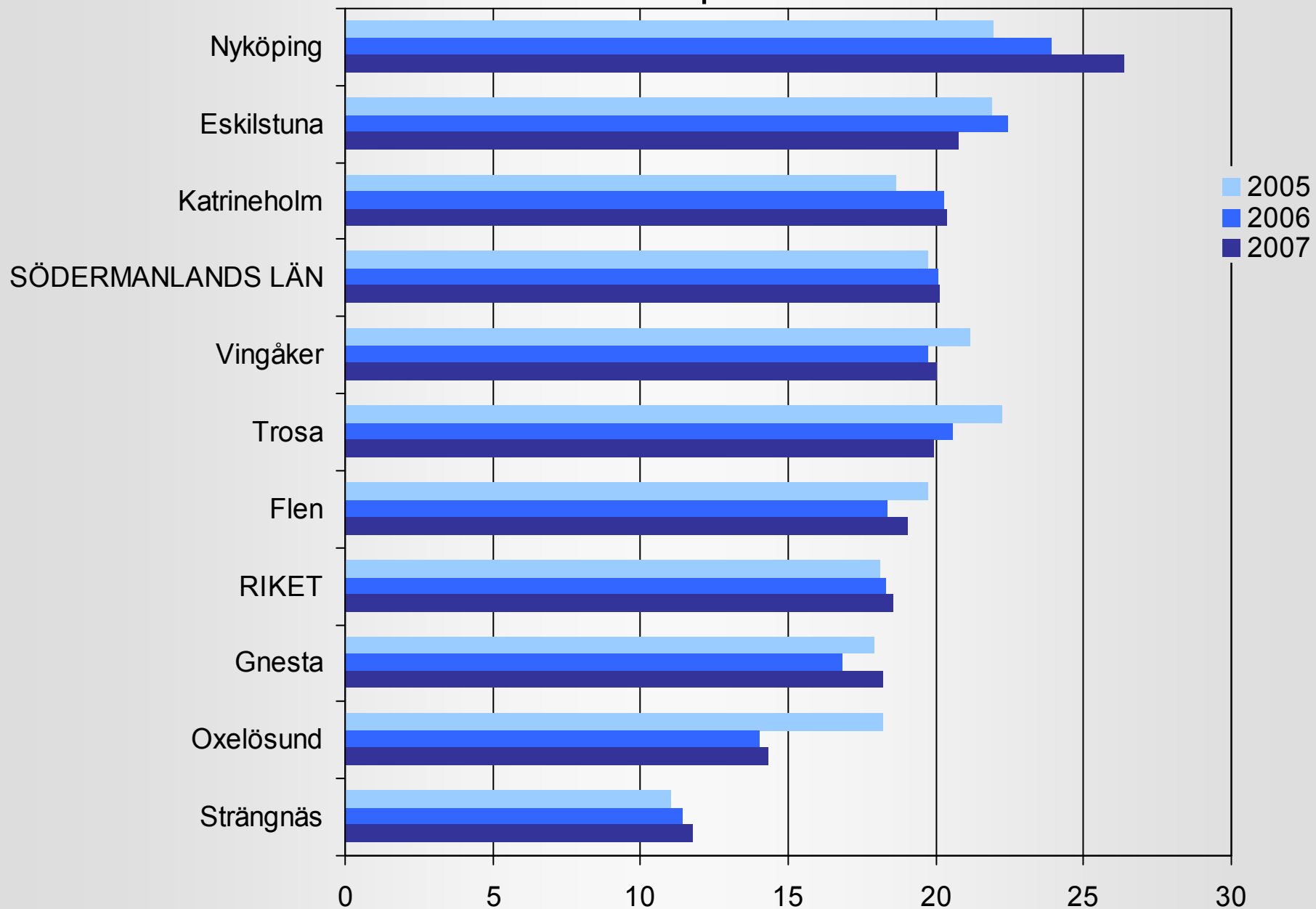
Total utlåning per invånare

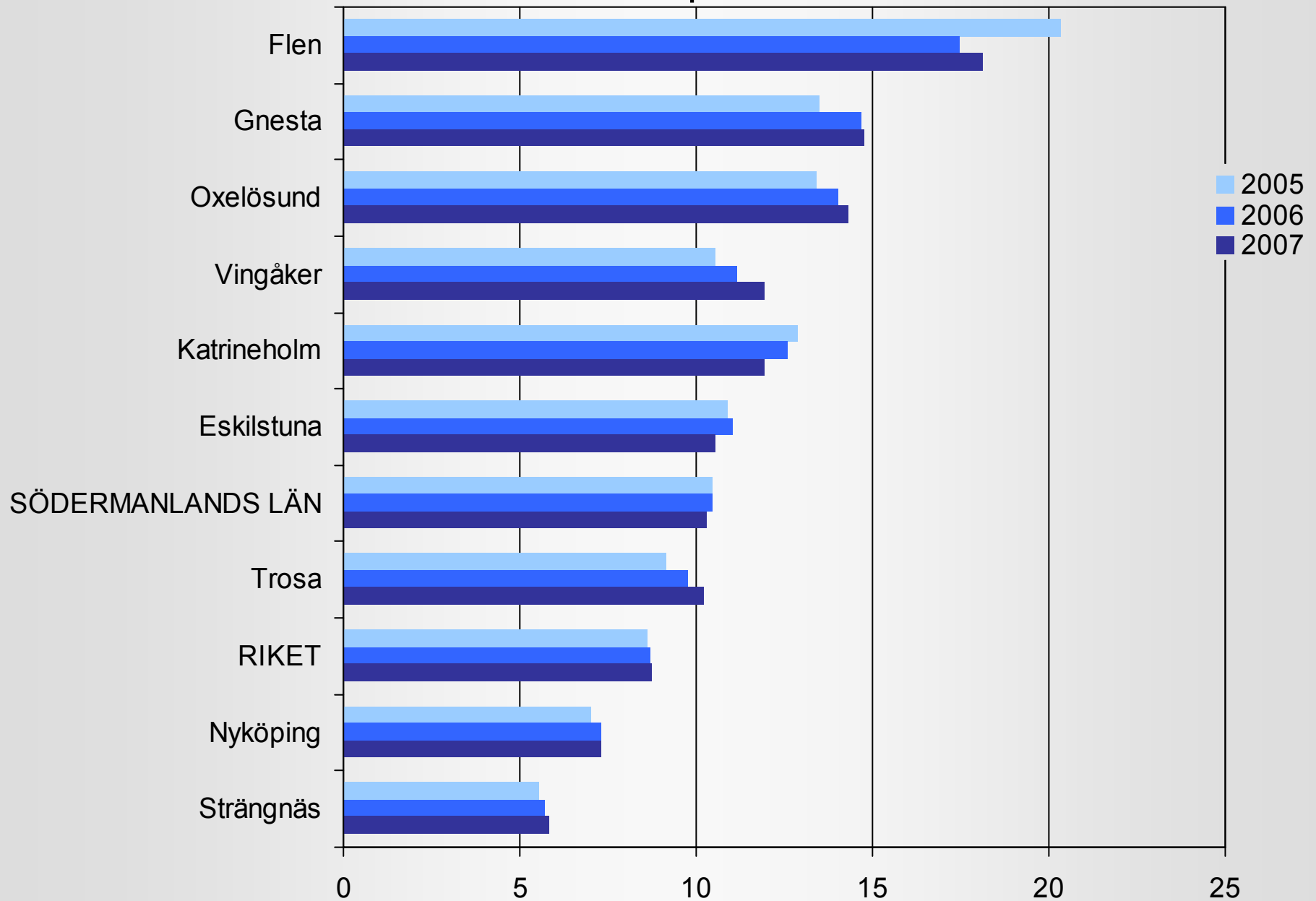
Aktiva låntagare per invånare

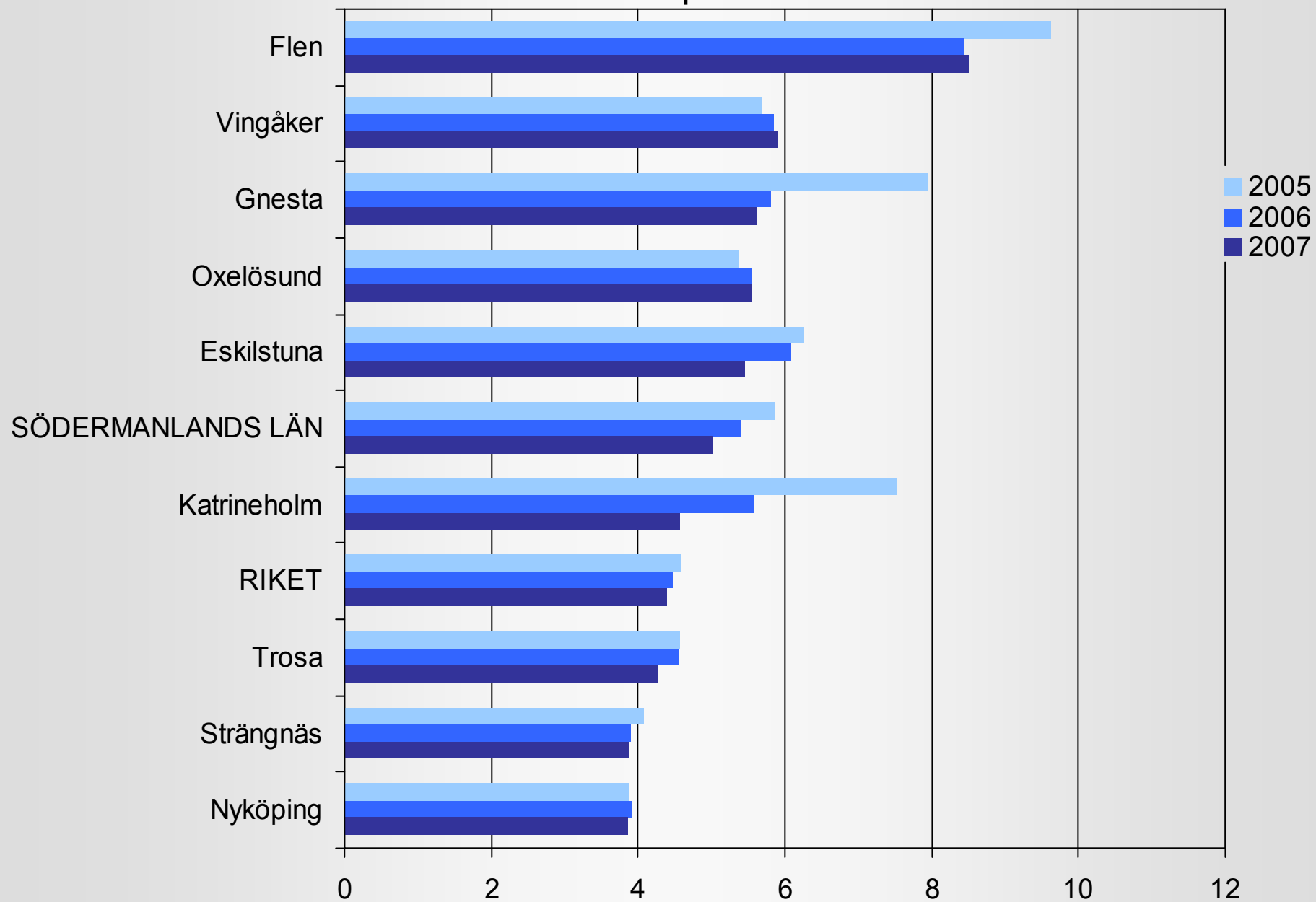
Antal barnbokslån per barn 0-14 år

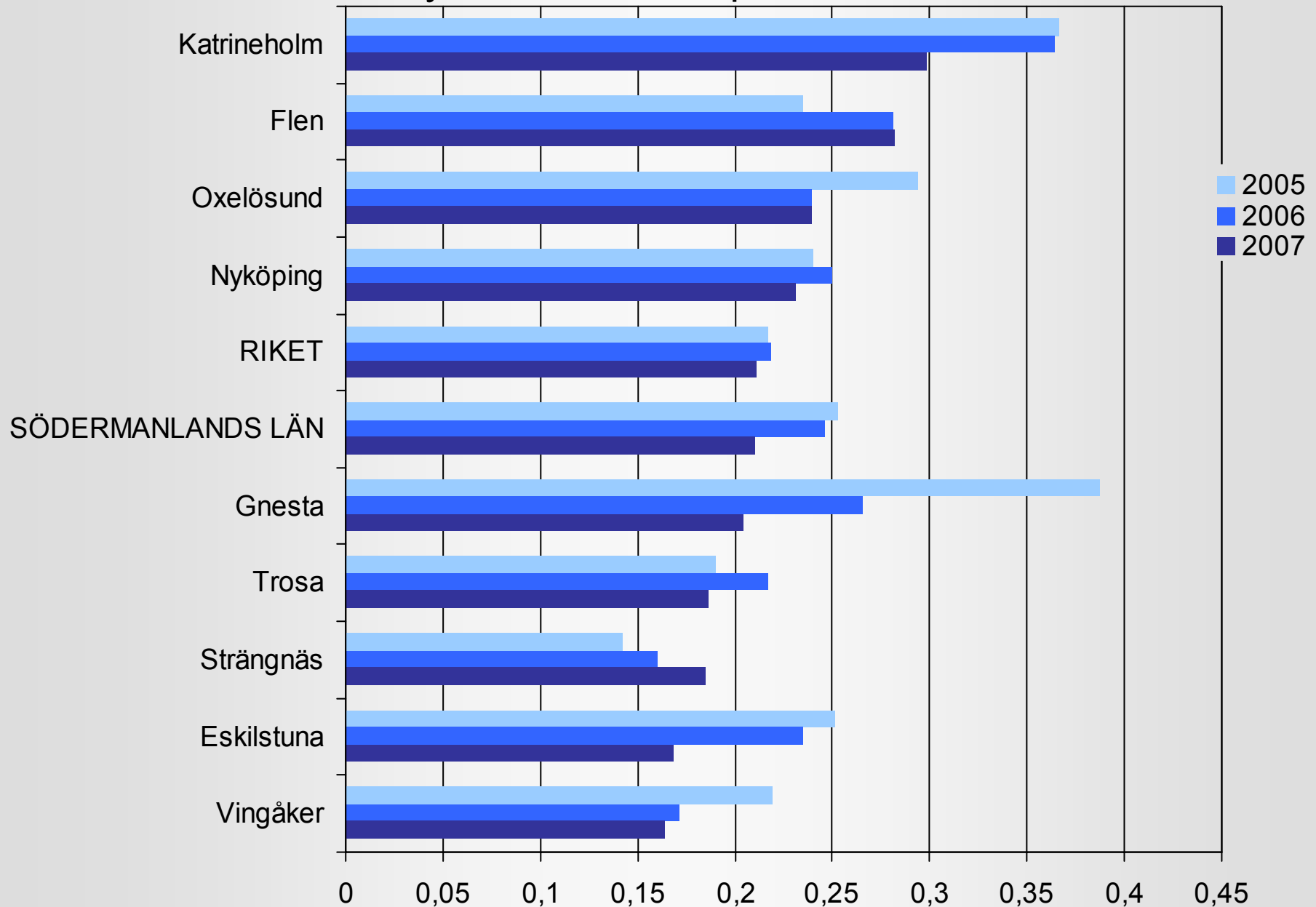
Antal barnböcker per barn 0-14 år

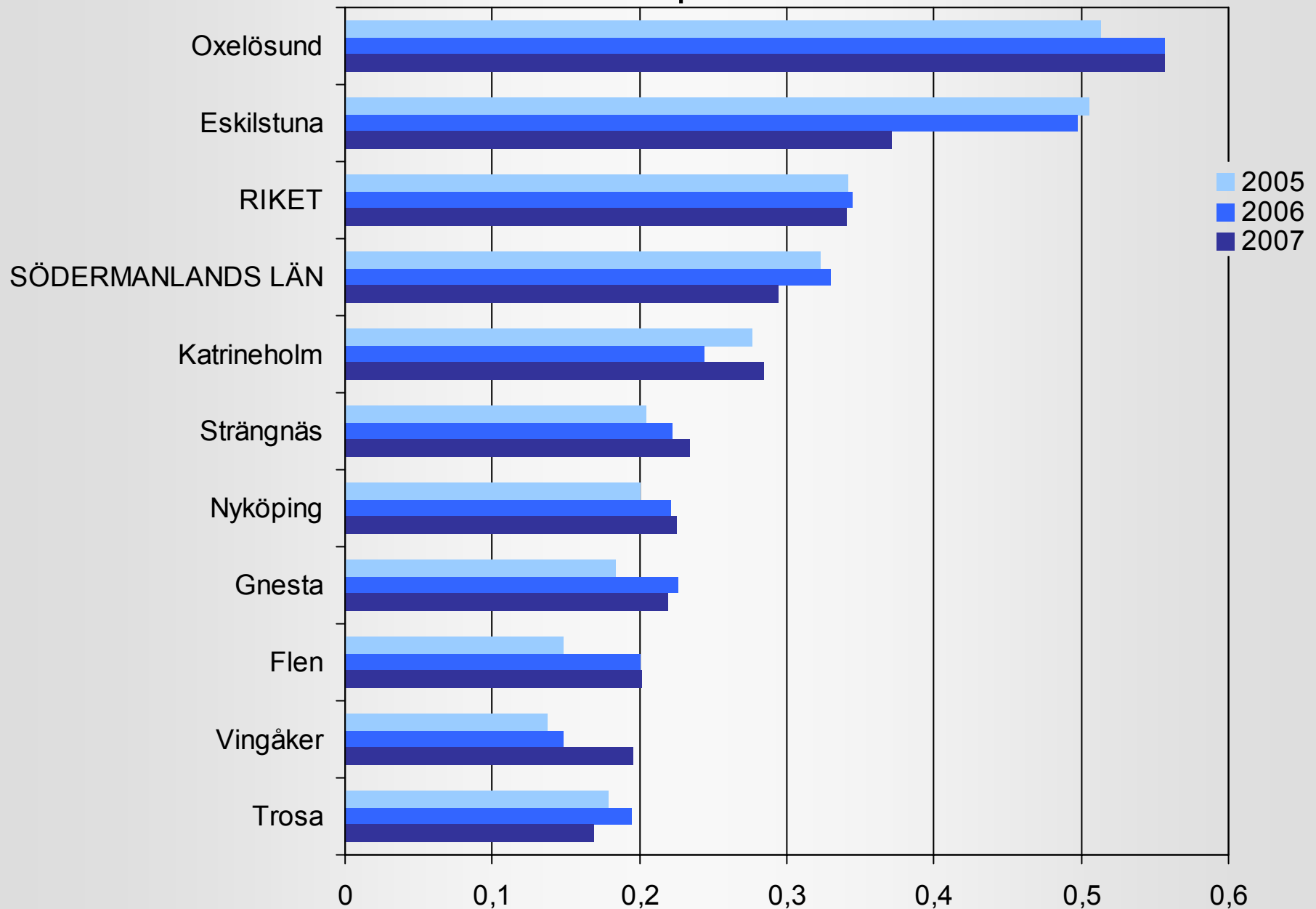
Antal böcker per invånare

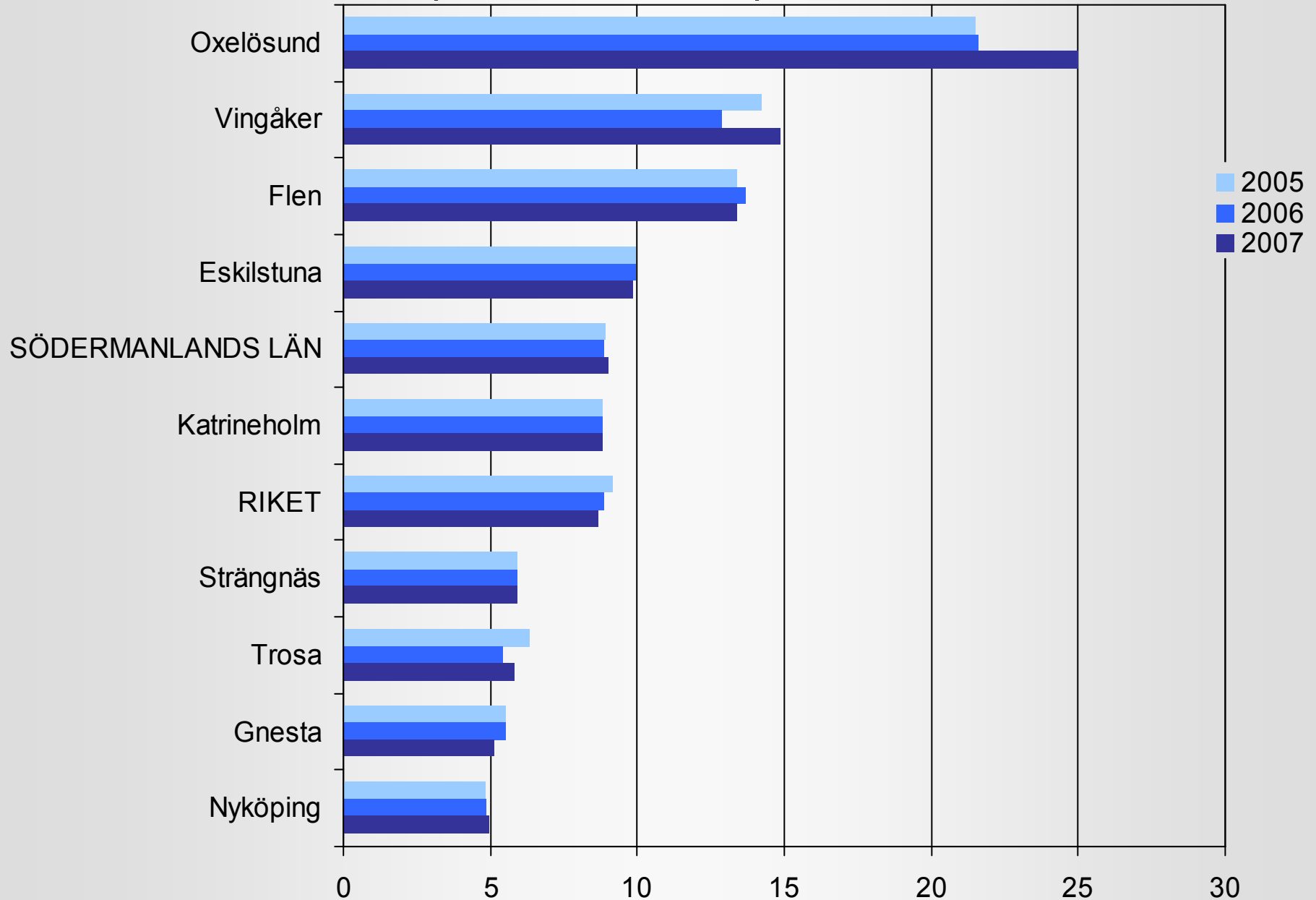
Nyförvärv, böcker per invånare

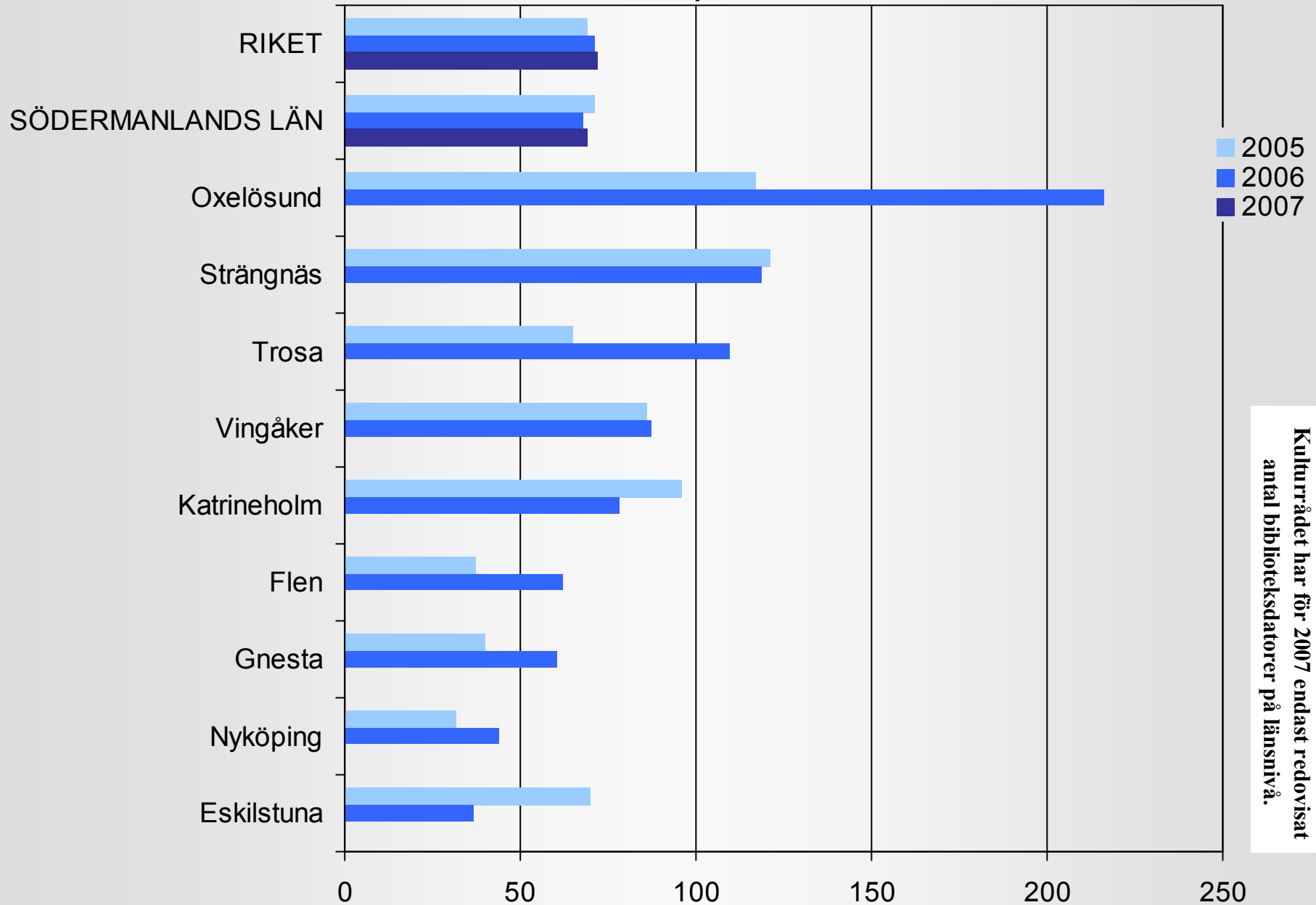
AV-bestånd per invånare

Tidskriftsprenumerationer per 1000 invånare

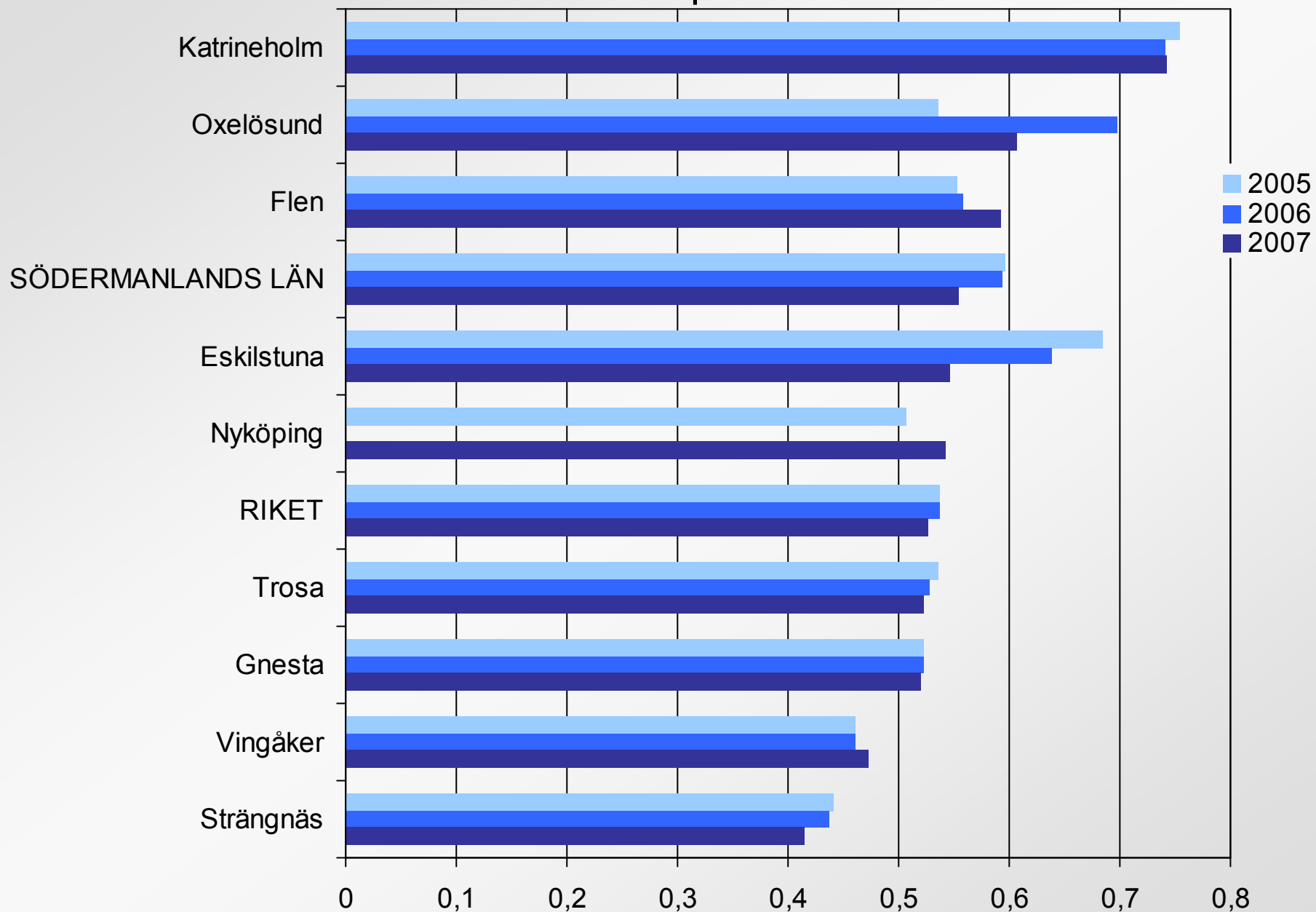

Antal biblioteksdatörer per 100 000 invånare

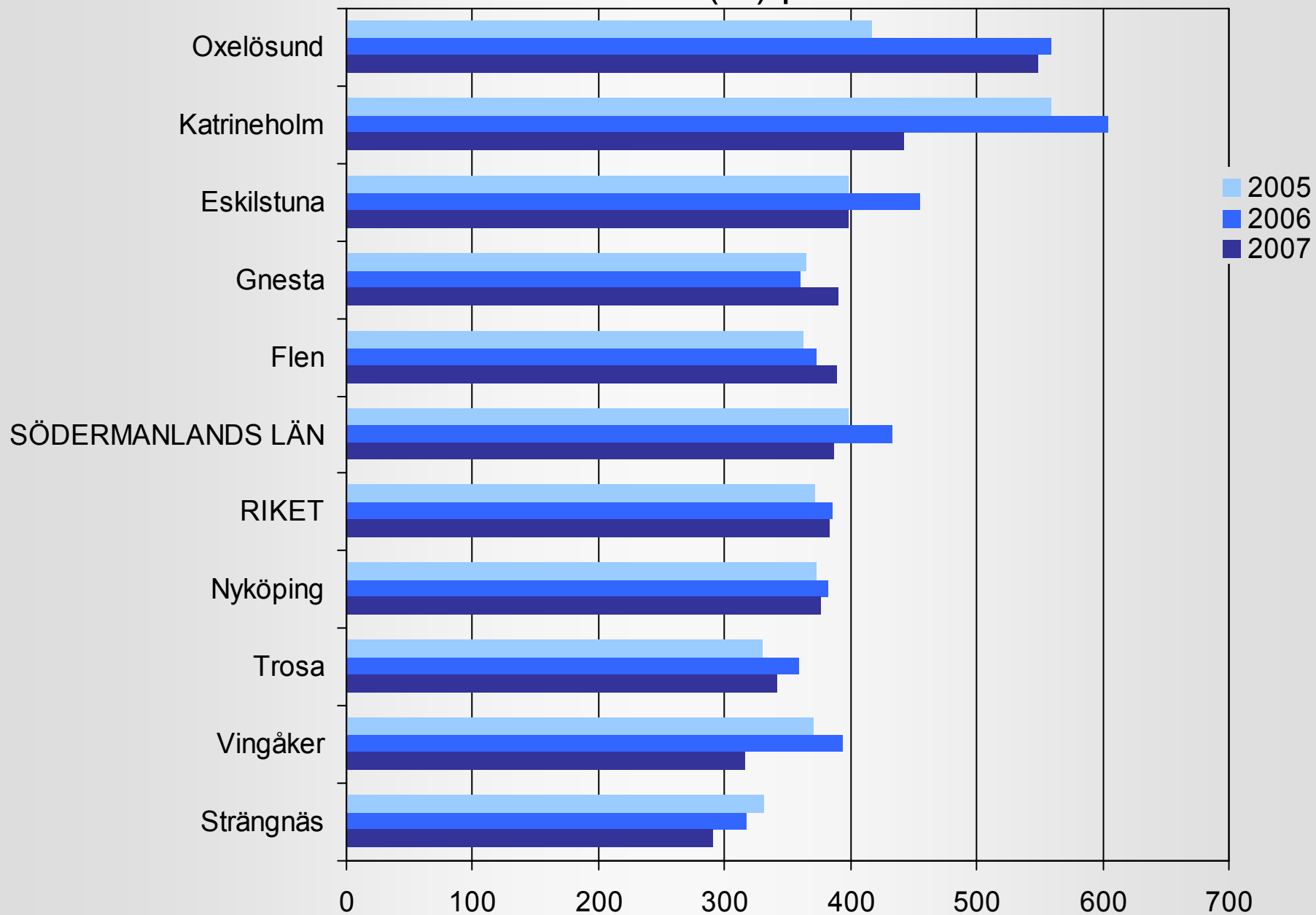

Kulturrådet har för 2007 endast redovisat antal biblioteksdatörer på länsnivå.

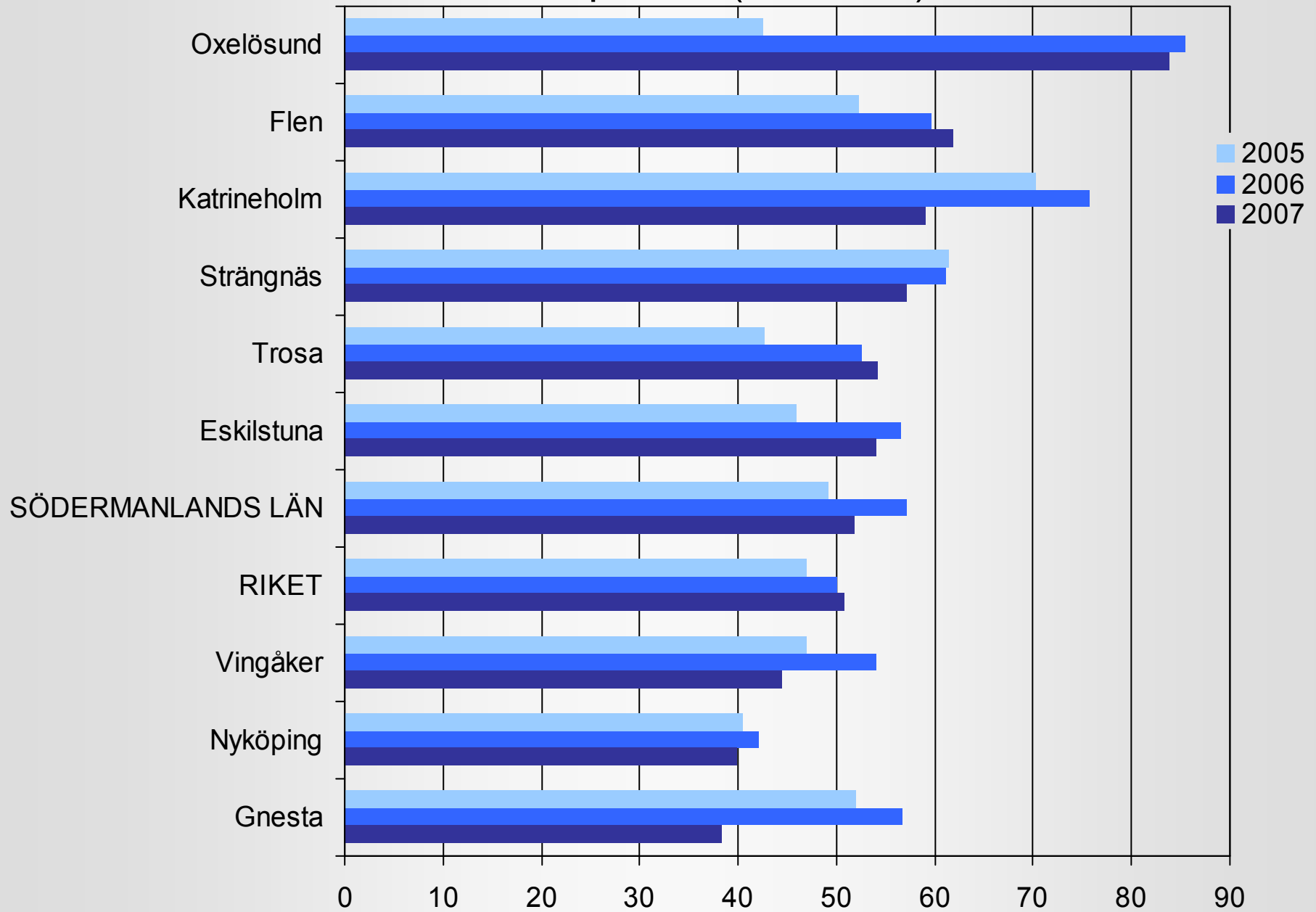
Biblioteksanställda per 1000 invånare

Total driftskostnad (kr) per invånare

Kostnad per lån (bok + AV)

**SVENSK
BIBLIOTEKS
FÖRENING**

Svensk Biblioteksforening
Box 70380
107 24 Stockholm
Tel 08-545 132 30
Fax 08-545 132 31
<http://www.biblioteksforeningen.org>
info@biblioteksforeningen.org